هاوسەرگیری لەگەڵ ئەوروپییەکان تا چەند بەردەوام دەبێ؟

ئا: بێگەرد حوسێن

دوای زیاتر لە (١٤) ساڵ ژیان لە هەندەران، دواجار (ڕەوا) بڕیاریدا خۆی و کوڕە تاقانەکەی بگەڕێتەوە کوردستان و واز لە ژیانی پەنا هەندەیی بهێنێ بە هەموو باش و خەراپییەکانییەوە، (ڕەوا) ئێستا لە ناوەڕاستی گرێی سێیەمی تەمەنی دایە ماوەی (٢٢) ساڵە گەڕاوەتەوە، سەرقاڵی دۆزینەوەی هاوسەرێکی نوێی ژیانییەتی، بەڵام دەڵێت: جارێکی دیکە هەڵەی وا ناکەم، ئەو جارەیان نەك هەر تەنها کچە عەرەب یا تورك ناخوازم بەڵکە جگە لە کچی شارەکەی خۆم بیر لەهیچ کچێکی دیکە ناکەمەوە فەشەل هێنانی (ڕەوا) لەیەکەم تەجرەبەی هاوسەرگیری ئەوەندە تاڵی و کاریگەری لەسەر کەسایەتی ئەو جهێشتووە بۆیە بەم جۆرە بیردەکاتەوەو بڕیاردەدات، ئەو لەبارەی تەجرەبەی رابردووی دەڵێت: پاش ئەوەی لەگەڵ کچە ئەڵمانییەك بووینە هاوڕێ و لەیەکتری نزیك بووینەوە، بڕیاری هاوسەرگیریماندا، هەر لە سەرەتاوە پێم گوت من وەك کەسێکی ڕۆژهەڵاتی حەز لە جێگری و ژیانی هەتاهەتایی دەکەم، ئەو قسەکانی منی زۆر بەدڵ بوو گوتی: کچانی ئێمەش هەر لەبەر ئەو هۆکارەیە حەز لە پیاوانی ڕۆژهەڵاتی دەکەن، بەڵام یەك داواکاریم هەیە ئەویش ئەوەیە لە منداڵ بێبەشم نەکەی، (ڕەوا) بەردەوام بوو گوتی: منیش ئەو بیرۆکەیەم زۆر پێ باش و ڕاست بوو، چونکە واتێگەیشتم کە گەر منداڵ بکەوێتە نێوانمانەوە ئەوا تەواو وابەستەم دەبێ، بۆیە هەر ساڵ و نیوێك دواتر کوڕێکمان بوو، بەڵام ئەوەی هەرگیز چاوەڕێم نەدەکرد ڕوویدا، چونکە منداڵەکەمان هێشتا (٤) ساڵی تەمەنی تەواو نەکردبوو وردەوردە کەوتە نارەزایی دەربڕین و بۆڵەبۆڵ تا ئەو ئاستەی ڕۆژێك پێی گوتم: زۆر هەست بە ساردی دەکەم سۆزو عاتیفەی جارانم نەماوە بۆیە ((بمبورە ناتوانم بەردەوام بم لەگەڵت)) (ڕەوا) پێی وایەشێوەی پەروەردەو کەلتورو کرانەوەی کۆمەڵایەتی لە ئەوروپا بە شێوەیەکە کە زۆر بە دەگمەن نەبێ ژن و مێردی نەتەوە جیاواز ناتوانن هەتاهەتایە لەگەڵ یەکتری بەردەوام بن هەروەها ئەوەشی گوت: زۆرینەی ئەو کوردە پەنابەرانەی ئەوروپا گەر لەبەر

ئیقامەو بێ دەسەڵاتی نەبێ حەز ناکەن کچە ئەورووپی بێنن، چونکە باش دەزانن لە هەموو روویەکەوە جیاوازی بەرادەی ئاسمان و ڕێسمان لە نێوان ئێمە و ئەواندا هەیە.

- ئەمڕۆ بەهۆی کۆچکردنی سەدان هەزار گەنج و خانەوادەی کورد بۆ هەندەران و گیرسانەوەیان لە وڵاتانی ئەوروپا، تێکەڵاوی و بەریەککەوتنێکی بەرچاو لەنێوان کەلتوورو دابوونەریتە کۆمەڵایەتییەکانی ئێمەو ئەواندا بەرچاو دەکەوێ، لە هەندێ حاڵەتدا تێکەڵاوی کۆمەڵایەتی گەیشتۆتە رادەیەك کە کوڕانی ئێمە کچی ئەوان بخوازن، هەروەها بەپێچەوانەی ئەوەش، بێگومان هاوسەرگیری لەو جۆرە بەشێوەیەك لە شێوەکان واتەی کۆکردنەوەی دوو پەروەردەو کەلتورو عاداتی کۆمەڵایەتی جیاواز دەگەیەنێ لەژێر یەك سەقفی ژیاندا ئەمەش کاریگەری راستەوخۆ لەسەر بەردەوامیدانی ژیانی هاوسەری و پەروەردەی منداڵ و چەندین لایەنی دیکە جێدەهێڵێ، لەو رووەوە مامۆستا (جەودەت حەمە سەعید) دەڵێت: هاوسەرگیری لەگەڵ ئەوروپییەکان زێتر سیفەتی ناجێگری و بەردەوام نەبوونی تێدا زاڵە، ئەو پێی وابوو جیاوازییە هەمەلایەنەکانی نێوان ئێمەو ئەوان هۆکاری سەرەکی ئەو ناجێگیرییەن ئەمە وێڕای ئەوەی کەسایەتی رۆژئاوا هەر بە سروشت حەز لە گۆڕانی زووبەزوو و بەردەوام نەبوون لەسەریەك ریتمی ژیان دەکەن، بۆیە (جەودەت) دەڵێت: دواجار هەر منداڵ و کیانی خێزانی باجی ئەو شێوە هاوسەرگیرییە دەدات.

کۆمەڵناسێک: ئەو هاوسەرگیرییە، هاوسەرگیری کاتی پێدەڵێن دواجار هەر منداڵ و خێزان تێیدا زەرەرمەند دەبن

- کاتێك ئەو باسەمان خستە بەردەمی و پرسیاری ئەوەمان لێیکرد گوایە کوڕە گەورەکەی ژنێکی سویدی هێناوە قسەکەی پشت راست کردینەوەو گوتی: ئەوەندەی تەلەفۆنمان بۆ دەکردوو داوامان دەکرد بگەڕێتەوە کوردستان و ژنی بۆ بخوازین بەڵام ئەو پەسەندی نەدەکردو دەیگوت وەختی ژنهێنانم نیە تا ئەو کاتەی یەکێك لە هاورێکانی گەڕایەوە لەگەڵیداو (محەمەد)ی کوڕیشم چەند وێنە و دیارییەکی بۆ ناردبووین، پورە (بەسێ) گوتی: هەرچەند وێنەی بۆ ئێمە دەنارد ژنێك هەر لەگەڵیدا وەستابوو یان دەبینرا، ئێمە لێی بەگومان کەوتبووین بەڵام دەیگوت ئەمە سویدییەو هاوڕێمەو هاوکاریم دەکات لە کارکردندا، ماوەی چەندساڵێك بەو شێوەیە تێپەڕی دواتر پێمان گوت: ژنت بۆ مارە دەکەین هەر دەبێ بێیتەوە

بەڵام گوتی نامەوێ وخۆ بەزۆری نیە، ئەوەبوو وازمان نەهێنا تا ئاشکرای کردوو گوتی: خاوەنی کوڕێکم و ناوی (رێژیارە) باوکی ناڕازی بوو، چونکە بە نیاز بوو کچی براکەی بۆ بخوازێت.

- بە بۆچوونی (کەرخی سەید) ژن هێنان لە بێگانەو ئەورووپییەکان خۆ دزینەوەیە لە هەندێ عادات و تەقالیدی ئێرە ئەو تووشی ئەو جۆرە ژنهێنانە بووەو دوای (٣) ساڵ دەستبەرداری یەکتر بوونە، بۆیە دەڵێت: وەختێك چوومە دەرەوە بەرێکەوت وای لێهات ماوەی چەند ساڵێك لە (ئەسینا) بمێنمەوە و لەوێ بەهۆی برادەرێکەوە بکەومە سەر کارێك سوتفە تووشی کچێك بووم کە زۆر رێزی لە من و هاورێکەم دەگرت و کچێکی باش بوو ئەوەبوو داوای لێکردم هەر لە (ئەسینا) بمێنمەوەو ژیانی هاوسەری پێك بهێنم و دواتر ئەوەشمان جێبەجێ کرد، (کەرخی) گوتی: زۆر ئاسوودە بووم لەگەڵیدا تا ئەو کاتەی لێکیش دابڕاین هیچ گلەییم لێی نەبوو، بەڵام هەندێ زرووف وایکرد من بگەڕێمەوە کوردستان، دایکی کچەکە نەیهێشت لەگەڵمدا بێت و داوای کرد پێش هاتنەوە وازی لێبهێنم، زۆر تکامان کرد سوودی نەبوو لێرەش داوایان لێدەکردم بگەڕێمەوە ئەوەبوو تەڵاقم داو گەڕامەوە و دوای ژن هێنانیش هەر خۆشمدەوێت.

ژن هێنان لە ئەوروپییەکان خۆ دزینەوەیە لە هەندێ عادات و تەقالیدی ئێرە

- نموونەیەکی دیکەی ئەو لاوانەی لە دەرەوە لەگەڵ ژنە ئەوروپییەکان زەماوەندی هاوسەرییان ئەنجامداوە (کامەران محەمەد)ە ئەویش بەم شێوەیە باسی ژیانی خۆی هاوسەرەکەی بۆ کردین وگوتی: کاتێك ئێمە لەگەڵ خانەوادەکەم بانگێشت کراین بچین بۆ ئیسرائیل زۆر بەختەوەرانە رۆیشتین و لەوێ ژیانێکی نوێمان دەست پێکرد، رۆژ بەرۆژ ئاسوودەتر دەبووین، هەر لەو شارەی ئێمە تیایدا دەژیاین کارو پیشەیان بۆ دەستەبەرکردین دوای ساڵێك کە ساڵی (٢٠٠٠) بوو شەوی سەری ساڵ بۆ ئاهەنگ چووین لەوێ (ناتالیام) دیت و عاشقی بووم، ئەویش بەهامان شێوە منی خۆشویست، (کامەران) بەردەوام بوو گوتی: دوای ماوەیەك داخوازیم کرد دیارە لەگەڵ دایك و باوك و خوشکێکی خۆی دەژیان، ئێستا (ناتالیا) وەکو ئێمە نوێژ دەکات و مانگی رەمەزانانیش بەڕۆژو دەبێت، ساڵانە چەند مانگێك دەگەڕێینەوە ئیسرائیل ئەگینا هەر لە

کوردســـتان دەژین و بەختەوەرین، ئێســـتا منداڵەکەمان لەلای دایکی ئەوە لە ئیسرائیل. ئێمەش بەڵێنمان داوە تا کۆتایی ژیان بەیەکەوە بژین مەگەر خودا لەیەکترمان بکات.

(یـــەك چرکە ژیان لەگەڵ کچە کوردێك بە هەموو کچانی ئەوروپا ناگۆڕمەوە)

- (مەریوان عەبدوولا) جگە لەو چەند وشـــەیەی سەرەوە گوتیشـــی: هەموو کەسێك لە وڵاتی خۆیی و لە نێو کەسی خۆی بە سەنگە بۆیە من قەت ئامادەنیم نە خۆم نەکەسێکم ژنێکی ئەوروپی بهێنێت، (مەریوان)گوتی: هەتا شـــارەزای خاسیەت و تەبیعەتی ئەوانە دەبێت رووبەرووی چەندین حاڵەت دەبیتەوە ئاسوودەو بەختیار نابن دواجار گوتیشی: کۆمەڵگە بۆیە ڕێگە نادات کچەکانمان شوو بە ئەوروپی بکەن، چونکە ئایین ڕێگە نادات.

- دکتـــۆر (نافیـــع عەلائەدین)یـــش دەڵێـــت: زۆرجار کوڕەکانـــی ئێمە کە ژنـــی ئەوروپی دەهێنن کێشـــەیان بۆ دروســـت دەکەن، چونکە نازانن دەســـتووری ئەوان لەگەڵ ئێمە جیاوازەو قەت ماڵی نابێ، دکتۆر ئاماژەی بە چەندین حاڵەت کرد کە گەنجـــان پێوەی گیرۆدەن و گوتی: زۆرجار کـــە گەنجی ئێمە ئـــەو هاوســـەرگیرییە دەکات، تەماعی ماڵی دونیاو هەندێ شـــتی دیکـــەی هەیە هەندێ جاریش بـــە پێچەوانەوە، ئەو ئافرەتانە ســـوود بە ئێمـــە دەگەیەنن.

- خاتوو (بەهرە ئیســـماعیل)یش گوتی: شـــووکردن بە ئـــەوروپییەکان کارێکی ئەستەمە قەت بڕوا ناکەم ئەو سۆزەی کە بۆ هاوسەرێکی خۆمانە دەمانبـــێ بـــۆ کوڕێکـــی ئەورووپـــی هەمان بێت بۆیە من قەت تەقەبوولی ئەو کارە ناکەم.

- بەبۆچوونـــی خاتـــوو (تاڤگە حەمید)یش ئەو جۆرە هاوسەرگیرییە ماوەیـــەکی درێـــژ ئەوەشـــی بۆچەنـــد هۆکارێك گەڕانـــدەوە بۆیە دەڵێت: بیرکردنـــەوەی ئێمە لەکوێیە و بیرکردنەوەی ئەوان لەکـــوێ؟ تاڤگە ئاماژەی بەوەشـــدا: کام پیـــاو دەڵێی زۆر ڕۆشـــنبیرە بێگومان بن کاریگەری ئەو کۆمەڵگایەی بەسەردا هەیە و لە تانووپۆی خەڵکی دەترسێت و ناوێری ئازادییەکـــی ڕەهـــا بـــۆ خانەوادەکـــەی دەســـتەبەر بکات، (تاڤگە) گوتیشی: ئێستا ڕادەی قەیرەیی کچان لـــە زیادبوونە بۆیە هەق نیە کوڕانـــی ئێمە کچی بێگانە بخوازن و کچانی خۆمان فەرامۆش بکەن.

- هەروەها کۆمەڵنـــاس (ژینۆ خدر) دەڵێت: ئەو لاوانەی ئێمە هەر پێیان لەو کوردستانە ئاوابێت لە خۆیان بایی دەبن و گوێ نادەنە عورف و عادات ئەگینا کەی کچێکی ئەوروپی لەگـــەڵ بیروبۆچوونی ئێمەدەگونجێ؟ (ژینۆ) گوتیشـــی: زۆرجـــار لاو دەیەوێت لـــەو کۆمەڵگەیە بێ بەری بێت ئینجا بەهـــەر جۆرێك بێت ئـــەوە لای گرنگ نییـــە چۆن چۆنی خۆیدەدزێتەوە هەندێك بەژنهێنان هەندێکیش بە نەگەڕانەوەیان بۆ کوردســـتان ئەوە دەسەلمێنن، بەڕای من وەکو کۆمەڵناسێك ئەو جۆرە هاوسەرگیرییە بۆ ماوەیەکی کاتییەو تاسەر نییە و لە ئاکامدا منداڵەکانیشیان تووشی گرفت دەبن لەبەر ئەوەی سروشـــتی ئەوان لەگـــەڵ پەروەردەکردنی ئێمـــە ناگونجێ و مەحاڵە.

شوکردن بە بێگانە کارێکی هەڵەیە چونکە سروشت و کەسایەتی ئێمە لەگەڵ ئەوان زۆر جیاوازە

- دواجـــار بەڕێز مامۆســـتا مەلا عومـــەر چنگیانی بۆ هەڵســـەنگاندنی رووە شـــەرعییەکەی ئـــەو بابەتەگوتـــی: شووکردنی کچێکی موسوڵمان بە کوڕێکی مەسیحی تا ئێستا کە قســـە زانایان ڕێگەی پێنادەن کە کچی موســـوڵمان شوو بەکوڕی مەسیحی بکات، مامۆستا مەلا عومەر گوتیشی: بە پێچەوانەوەش هەموو کتێبە فیقهییەکانمان باس لەوە دەکەن کە کچە مەسیحییەکان بۆیان هەیە مێرد بە کوڕی موسوڵمان بکەن، لە هاوچەرخەکاندا دکتۆر حەســـەن تورابی لە ســـودان تاکە کەســـە کە فەتوای داوە کچی موسوڵمان دەتوانێ شوو بە مەسیحییەك بکات ئەوە لەڕوانگە دینییەکەوە وەکو ئایین هیچ کێشـــێیەك نیـــە لەوەدا کە کوڕێکی موســـوڵمان چ لێـــرە یـــان دەرەوە لەهەندەران ئافرەتێك بێنـــێ کە خەڵکی ئەو وڵاتەبێ یان بەرەگەزیش خەڵکـــی ئەوێ بـــێ و لە ئایینیشـــدا مەســـیحی بێ، وەکو ئایین ڕێگری نیە بەڵام وەکو رووە کۆمەڵایەتییەکەی ئـــەوە شـــتێکی دیکەیە،ئایا ئەوان تاچەند دەتوانن لەگەڵ یەکـــدی ســـەرکەوتووبن، دواجار مامۆســـتا ئەوەشی گوت: وەکـــو رای تایبەتی خـــۆم هاندەری ئەوەم کە هەر کوڕێکی گەنجـــی خۆمان لەهەندەران بێتەوە کوردســـتان یان ژن لێـــرە بهێنی ئەگەرنا با لەوێ یەکتری بدۆزنەوەو پێکەوە زەماوەند بکەن، بەهەر حـــاڵ ئەگەر کوڕانیشـــمان ژن لـەئەوروپـــی بهێنـــن با کچەکانمان ئەو کارە نەکەن و ئێمەش لەگەڵ ئەوەدانین.

مەلا عومەر چنگیانی: ئاساییە کوڕێکی موسوڵمان کچێکی مەسیحی بێنێ، بەڵام پێچەوانەکەی ڕێگای پێنادرێ

ناکۆکی ناو خێزان
فاکتەری بەرهەمهێنانی تاکێکی شەڕانگیزە

■ پێگەی خێزان، بەهاترین پێگەیە بۆ پێگەیاندنی تاکی تەندروست بۆ خودی خێزان و دواتریش بۆ کۆمەڵگە، بەڵام دەبینین ئــەم پێگەیە زۆر جار وەك پێویســت نیە و لەچەند ڕەهەندێکەوە گرنگی تــەواوی پێنادرێت. پەیوەندی نێوان دایك و باوك لەم ڕووەوە دەتوانرێت وەك خاڵێکی سەرەکی لێی بڕوانرێت، چەندێك ئەو پەیوەندییە لەسەر بنەمای لێبوردن و دروست بوبێت ئەوەندە پتەوی خۆی دەپارێزێت بەڵام کاتێك ئەم پەیوەندییە بەرەو لاوازی دەڕوات و کێشــەو گرفت دەکەوێتە نێوانیان، چەندین جار بۆ چارەسەرکردن پەنا دەبەنە بەر شەڕانگێزی و بە نائاگایی کار لەم چەمکەدا دەکەن و بەبێ ئاگاییانەش بۆ منداڵ دەگوازرێتەوە و ڕاستەوخۆ لەهەموو ڕەهەندەکانەوە کاریگەری نێگەتیف لەسەر منداڵ دروست دەکات.■

ســەبارەت بەم تەوەرە ســەرەتا بەڕێز مامۆستا ئومێد محمد دەڵێت: جیهانی منــاڵ، جیهانێکی پاکو بێگەردە کەواتە چی تۆمار بێت لەو جیهانــەدا ڕەنگدانەوەی دەبێت لەژیاندا کاتێك منداڵ لەناو خێزاندا هەست بە ئاژاوەو ناخۆشی دەکات لەنێوان باوك و دایکیــدا ئەو جیهانە بێگەردەی وەکو خۆی نامێنێتەوە و پــڕ دەبێت لە لێکدانەوە و پرســیار لەخۆ کردن لەدەوروبەر تا دەگاتە ئەوەی کە ئەویش دەست بکات بە قسەو کرداری ناجۆرو لەئەنجامدا ئەم منداڵە کەســێتییەکی نادروستی لێدروستدەبێت و زەرەری بــۆ خۆی و خێزانەکــەی و کۆمەڵگاکەی دەبێت. کاریگــەری شــەڕانگێزبوونی منــداڵ هەر لــەو تەمەنەوە دەردەکەوێت و دەبێت بە بەشــێك لە ئاکاری و ناتوانێت لەهیچ ڕاوبۆچونێکدا بۆچوونی ڕەهای هەبێت، لەســادەترین کێشەدا تووشی حاڵەتێکی دەروونی دژوار دەبێتەوە و تادەگاتە حاڵەتی هەڵچــوون، کە ئەمەش دوا پلەی توڕەبوونە، بۆیە دەبێت دایك و باوك و سەرجەم ئەندامانی خێزان هۆشیاربن لەبەرامبەر هەر وتەو ڕەفتارێك کە دەیکەن لەبەرچاوی منداڵەکانیاندا.

ـ لەخێزانــدا کاتێك شــەڕانگێزی بەشــێوەیەکی بەرچاو بەرجەستە دەبێت دەبینین منداڵ بۆ هێورکردنەوەی ئەو حاڵەتە پەنا بۆ یەکێك لەدایك یان باوك دەبات تا بتوانێت ڕێگەچارەیەك بدۆزێتەوە ئەگەر لەتوانایدا بێت، هەروەك

خاتوو (جوان عەبدوڵا)ی پارێزەر بۆچونی وایە کە دەڵێت:

شــەڕانگێزی خێزان کاتێك لەنێوان دایك و باوکدا بەرجەستە دەبێــت هەمان ئەو شــەڕانگێزییە لەســەر بۆچوونی منداڵ فۆرمۆڵە دەبێت و کاری لێدەکات بەم شێوەیە فەنتازیای وێنەی خێزان بە ئاڵۆزی لای مناڵ دروست دەبێت.

کاتێــك یەکەم دیمــەن و دووبارەبوونــەوەی هەمان دیمەنی شەڕانگێزی لەنێوان دایك و باوك لای منداڵ دەبینرێت جۆرێك لەتێکشــکاوی پەیوەندی دایك و باوکی بۆ دەردەکەوێت، بۆیە منــداڵ ناچار دەبێت هەوڵبدات بەپێــی لێهاتوویی و زیرەکی خۆی هەوڵێك بۆ چارەســەرکردنی ئەم شەڕانگێزیە بدۆزێتەوە، دەبینیــن ناچار دەبێت وەك ناوبژیوانێــك ڕۆڵ ببینێت، ئەگەر نەیتوانی پەنا بۆ دروســت کردنــی پەیوەندیەکی پتەو دەبات بۆ یەکێکیان، دایك یــان باوك تابتوانێت بەهاوکاری یەکێکیان کاریگەری لەســەری ئەوی تر دروســت بکات، لەم خاڵەشدا بێگومــان هەندێك ڕەفتارو ئاکار وەردەگرێت کە وەك بناغەیەك تیایدا فێری شــەڕانگێزی دەبێت چونکــە لایەنەکەی تر جا دایك بێ یان باوك ئەگەر هەوڵی چارەســەرکردنی نەدات ئەوا ئەم منداڵە بە پاڵپشــتی یەکێك لەدایــك یان باوك بەرنامە بۆ توندترین شــێوازی توندوتیژی دادەنێــت بێگومان ئەمانەش هەمووی لەزهن و بیری منداڵــدا جێدەمێنێت وبە تێپەربوونی

کات و تەمەن تاکێکی تەواو شــەڕانگێزی لێدروست دەبێت کە ناتوانرێت بەئاسانی کۆنترۆڵ بکرێت.

-هەموو وتە و وێنەیەك لای منداڵ جێگای سەرسورمان و پرسیار کردن دەبێت و بەپێی توانای خۆی هەوڵدەدات وەڵام بۆ سەرجەمیان بدۆزێتەوە، بەهەمان شێوە بەڕێز:

(هێمن محمود)ی رۆژنامەنووسیش پێی وایە:

جــۆری بیرکردنەوەی منداڵ، جۆرێکــی تایبەت بە خۆی وەردەگرێــت و ناتوانرێت لەو تەمەندا ســنورێکی دیاریکراوی بۆ دابنرێت هەروەك دەبینرێت لەو تەمەنەدا کۆمەڵێك پرســیار گەڵاڵە دەکات لای خۆی کە زۆرێك لە دەروناسان پێیان وایە کە دەبێت ئەو پرســیارانە زۆر بــە ئاگایانە وەڵامیان بدرێتەوە بۆ ئەوەی ئەو منداڵە تووشــی هەڵە نەبێت، بەڵام رێدەکەوێت لەخێزانــدا لەبەرچاوی منداڵدا بەبێ ئەوەی ئەو دایك و باوکە هیچ حســابێك بۆ ئــەو منداڵە بکەن چەندین وشــەو وتەی نابەجــێ بەرامبەر بەیەکتر بەکاردەهێنن و زۆرجار ئەو وشــانە ئەوەندە بەکاردەهێنرێت کە حاڵەتێکی ئاسایی وەردەگرێت، بۆیە پێویستە دایك وباوك بەئاگابن لەپەروەردەکردنی منداڵەکانیان و هەمیشە لەبیری پەروەردەکردنێکی دروست بن. کاتێك ناخۆشی و کێشەیەك دەکەوێتە نێوان دایك وباوك، منداڵ هەروەك ئاماژەم پێدا کۆمەڵێك پرسیار سەبارەت بەو شەڕانگێزیەلای دروست دەبێت و هەوڵدەدات هۆکارەکانی بدۆزێتەوە، منداڵیش خۆنەویســتانە ئەو شەڕانگێزیەی تیادا دروست دەبێت و لەخۆیدا بەرجەستەی دەکات. بێگومان ئەمەش کاریگەری لەسەر جۆری بیرکردنەوەو ئاکاری دەردەکەوێت و کاریگەری خراپی بۆســەر خودی تاك و خێزان دروســت دەکات. تاکە چارەســەر بۆ دروست نەبوونی شــەڕانگێزی لای منداڵ بەرزی ئاستی رۆشنبیری دایك و باوکە کەبەهای ســەرەکی خۆی هەیە. چونکە رۆشنبیربوون وادەکات هەموو کێشــەو گرفتێك بە ساناترین شێواز چارەسەر بکرێت نەك لەرێگەی شەڕوناخۆشییەوە.

هەریەك لــە کۆمەڵگەکان خــاوەن کلتورێکی تایبەت بە خۆیانن، نەریتی کۆمەڵگەش لەهەموو رەهەندەکانەوە کاریگەری خۆی هەیە و زۆر جــار تاکەکان لەرووی بیرکردنەوەوە دەخاتە ژێر دەسەڵاتی خۆی، کاتێك تاك لە خێزان دەردەچێت و تێکەڵ بە کۆمەڵگە دەبێت ئەم دەسەڵاتەی بەسەردا دەسەپێت،

هەروەك (مامۆستا رابەر) دەڵێت:

دایك و باوك هەمیشــە ســەرەتا بوونە بۆ دروست بوونی هەرجۆرە کلتورێك کەلەســەرەتاوە لەخێزانەوە دروست دەبێت و پاشــان فراوان دەبێت. بەڵام ئەم فروانبوونە بەشێوەی بەرچاو رەنگدانەوەی نابێت لەسەر ئاستی گشتی، بەڵکو تاك لەبەشە جیاجیاکاندا بەشــێوەی توانای خۆی ئەو رۆڵەی پێدەبینێ ئەگەرچی ژینگــەو کۆمەڵگەش رۆڵی ئەکتیڤی دەبێت لە گۆڕینی هەرجۆرە کلتورێك (لێبوردەیی یان شــەڕانگێزی) بێ. لەرویەکی دیکەوە هێندەی ژینگەو پێگەی جۆراوجۆر فاکتەری دروستبوونی چەمکی شەڕانگێزی و توندوتیژییە، خێــزان و کۆمەڵگەش نــەك هەر فاکتەرنین بۆ دروســت بوونی، بەڵکو زۆر بە توندیش بەرپەرچی دەدەنەوە وەك ئەو توندوتیژییانەی لەسەر دەستی (تاك و گروپ و رێکخراو) دروست دەبن بەمەبەســتی جیاجیا، لێرەدا توندوتیژی بەو ئاڕاستەیەدا دەڕوات کە ئامانجەکەی بەنادیاری دەمێنێتەوە، دەکرێت ئەم چەمکە تەریب بکرێت بەئاڕاستەی شەڕانگێزی و جیا بکرێتەوە، شەڕانگێزی و توندوتیژی بەرامبەر بەچی ولە چ ئاستێکدا....؟ زۆرجار ئەم چەمکانە دەگاتە دەوڵەتی زلهێزیش!

بۆ قسە کردن لەسەر ئەم تەوەرە، دەروونناسان خوێندنەوەی جیاوازی بۆ دەکــەن و راوبۆچوونــی تایبەتیان هەیە، لەم بارەیەشەوە خاتوو (خەندە عەلی)ی دەروونناس دەڵێت:

لەســەرەتادا لایەنی دەروونی وەکو هەموو لایەنەکانی تر کاریگەری بەرچاوی هەیە لەسەر هەموو لایەنەکانی ژیانمان چونکــە ئەگەر ئێمە کەســێکی تەندروســت دەروون نەبین ناتوانین وەکو پێویســت خۆمان بگونجێنین لەگەڵ ژینگە و ئەو دەوروبەرەی کە تێیدا دەژین، لایەنی دەروونی کاریگەری تەواوی هەیە لەسەر لایەنی کەســایەتیمان هەروەکو فرۆید دەڵێت: باڵانســێك دروست دەبێت لەنێوان هەرسێ لایەنەکەی کەسایەتی کە بریتین لە (Id،Ego،Super ego) کە بەتەواوەتی دەتوانین کۆنترۆڵی کەســایەتیمان بکەین کە ئەو باڵانسە دروست بوو بەدڵنیاییەوە لایەنی دەروونی کاریگەری تەواوی هەیە لەسەر لایەنەکانی تر.

هــەروەك فرۆید زانای دەرونناســی دەڵێت پێنج ســاڵی

یەکەمی منداڵ بناغەی دروست بوونی کەسایەتی و هەموو رەفتارەکانــی تایبەت بە خۆیەتــی، هەربۆیە ماڵەوە یەکەم قوتابخانەیــە کە تێیدا منداڵ فێری هەموو رەفتارێك دەبێت و کاریگەری خۆی هەیە لەســەر منــداڵ بە پۆزەتیڤ و نێگەتیڤ، هەربۆیە شــەڕو ئــاژاوەش وەکو هەموو رەفتارە خراپەکان پاشــماوەی خۆی بەجــێ دەهێڵێت لای منداڵان. کاتێك دایك و باوك شەڕو ئاژاوە دەکەوێتە نێوانیان گەورەترین کاریگەری ســلبی لای منداڵ بەجێ دەهێڵێت، بە تایبەتی لەتەمەنــی زۆر منداڵیــدا چونکە منــداڵ هەموو جۆرە رەفتارێکیان لــێ وەردەگرێت هەروەك چــۆن (جۆن لۆك) دەڵێت :(مێشــکی منداڵ وەك کاغەزێکی سپی وایە چۆنت راهێنــا وا گەورە دەبێت) کەواتە منداڵ هەموو رەفتارەکانی کاردانەوەی خێزانەکەیەتی دەتوانین بڵێین دایك و باوك یەکەم مامۆســتان کە منداڵ لێیانەوە فێر دەبێــت هەربۆیە دایك و باوك فاکتەری ســەرەکین. لەرەفتاری منداڵەکانیان ئەو منداڵە دەتوانێت منداڵانی هاوڕێی وەك خۆی شــەڕانگێزو بەدخوو بکات.

پارێزەرێک:
شەڕو توندوتیژی نێو خێزان کار دەکاتەسەر منداڵ و فۆرمەڵە دەبێ، فەنتازیای وێنەی خێزان بە ئاڵۆزی لای دروست دەبێ

دەروونناسێک:
رەفتارەکانی منداڵ کاردانەوەی خێزانەکەیەتی، دایک و باوک یەکەم مامۆستای منداڵەکانیانن

(نەزۆکی) یان نەزۆك بوون، حاڵەتێکە لە حاڵەتەکانی نەخۆشی وەك هەر دیاردەیەکی تەندروستیش، هۆکارو ڕێگاکانی دەستنیشانکردن و دواجار چارەسەریشی هەیە، دیسان وەکو زۆر نەخۆشی تریش کە چۆن جاران لای خەڵك باسکردنیان مایەی شەرم بووە، وەك نەخۆشییەکانی (موو هەڵوەرین و کەچەڵ بوون ،فێ لێهاتن...هتد) کە لە هەر کەسێك تووشی ببوایە شەرمی پێدەهات خەڵك بیزانیبایە.

ئینجا نەزۆك بوونیش بە هەمان شێوەی جاران و ئێستاش ئەو پیاو و ژنانەی کە تووشی بوونە شەرم دەکەن باسی بکەن یان بیزانن، مەگەر ئێستا بە هۆی ناچاری و پێشکەوتنی بواری پزیشکی و تەندروستییەوە دەردەکەیان دەزانرێ و هۆی چوونە لای پزیشکیشیان تاڕادەیەك دەزانرێ .. پرسیارەکە ئەوەیە کە باشە دەبێ هۆی ئەو شەرمە چی بێ، ئایا (نەزۆکی) نەخۆشییەکی هێندە ئاڵۆزە و پەنهانە و نەزاندرێ هۆیەکەی چییە، ئایا چارەسەری ئەو نەخۆشییە ردەرمان و ڕێگاو شێوازی پزیشکی هەیە..؟ لەم ڕیپۆرتاژەدا وڵامی ئەو پرسیارانە دەدەینەوە.

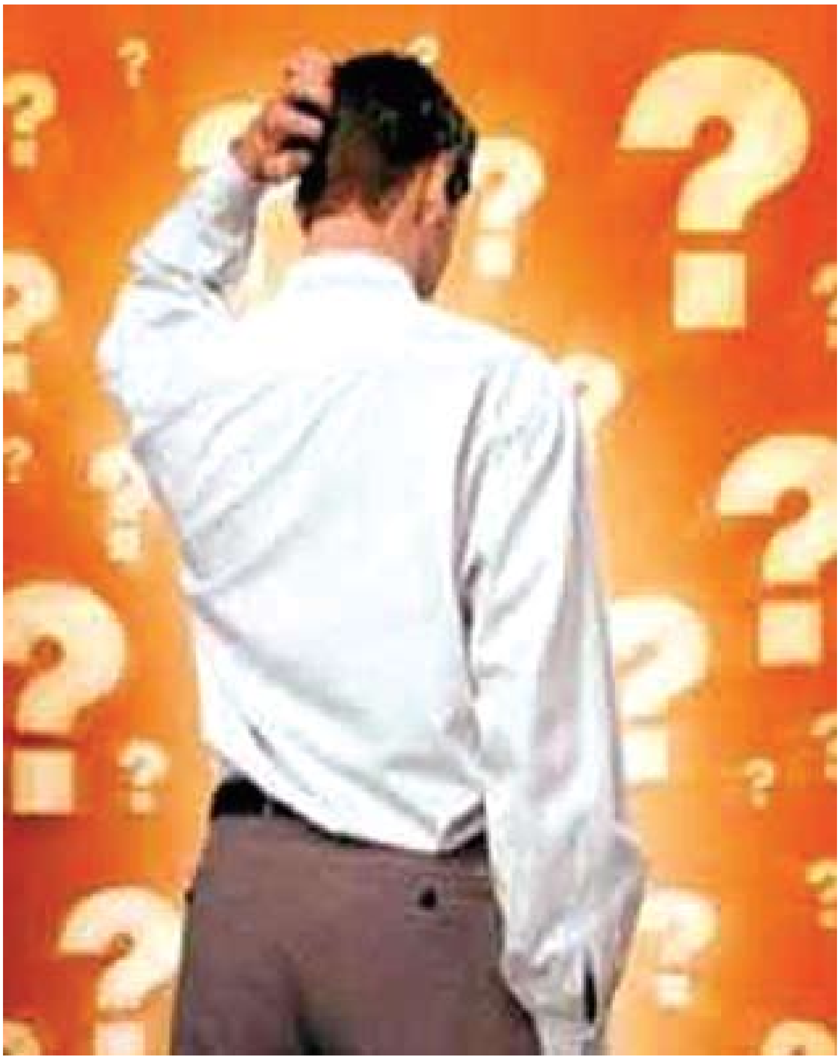

نەزۆکی پیاو ....

ژنان چۆن تەماشای دەکەن هۆکارەکانی چین؟

ئا: باوکی میدیا

لە سەروبەندی ئامادەکردنی ئەم ریپۆرتاژەدا بووین، بەرێکەوت لەگەڵ خانمێك دواین کە خۆی ساڵانێك بەر لە ئەمڕۆ کێشەیەکی وەهای هەبوو.

ئەو خانمە کە ناوی (پەخشان عەلی عبدوڵڵا- ٣٨ ساڵ) فەرمانبەرە، سەرەتا کێشەکەی لەو کاتەوە دەست پێدەکات کە شوو بە کوڕێکی یەك دووساڵ لە خۆی بچوکتر دەکات، ئەو کوڕە کە دەیخوازێ، دەزانێت کە خۆی نەزۆکە، بەڵام دەیشارێتەوە و پێی ناڵێت لێرەوە پەیوەندی نێوان ژنەکەو ماڵە خەزوورانی لەسەر ئەم مەسەلەیە ساردی تێدەکەوێ، با درێژەی سەرگوشتەکە لە خودی (پەخشان خان) ببیستین و خۆی قسەبکات ...

پەخشان دەڵێت: نزیکەی چواردەساڵە شووم کردووە پیاوەکەم کە بە (م) ناوی دەهێنم، هەرچەندە مێردەکەم ڕێزی دەگرم و کەسێکی تێگەیشتوو و شارستانی و کراوەیە، رازیش بوو لەوەی ئەزموونەکانی خۆم لەو بارەیەوە باس بکەم، بەڵام هەر حەزناکەم و رازی نابم، بەڕاشکاوی ناوی بڵاوبکرێتەوە، بۆیە بە (م) ئاماژەی بۆ دەکەم، سەرەتا کە مێردم پێکرد، باسی ئەوەی بۆ نەکردم کە ئەوان بە بەرەباب نەزۆکیان هەیە، تەنانەت پیاوەکانیشیان ئەو گرفتە تەندروستییەیان هەیە، پاشان نزیکەی ساڵێك بەسەر هاوسەریمدا رەتبوو، جارجار لەم و لەو گوێمان لێ دەبوو، ئەرێ منداڵتان نیە، ئەرێ ئەمە بۆچی منداڵتان نابێ، زۆرێك لەو پرسیارە وروژێنەرو فزولیانە، ساڵی دووەم بەسەر هاوسەریمدا رەتبوو، هەر منالْمان نەبوو، لە ساڵی یەکەمدا من ئەم مەسەلەیەم ئەوەندە بەلاوە گرنگ نەبوو، بەڵام بەڕاستی ساڵی دووەم دەمویست بزانم هۆی کامانە، ساڵێك و (٩)

مانگ بەسەر هاوسەریماندا رۆیشتبوو، ئێواریەك میوانی ماڵی خەسـووم بووم، ئەو ئێوارەیە هەر لەو ساتەوە تا ئێمە هەڵساین و چووینەوە ماڵی خۆمان، خەسووم تەنها باسی منداڵ نەبوونەکەی ئێمەی کرد، ئەمە وایلێکردم کە بۆ ئێوارەی رۆژی دواتر بەناوی سەردانی ماڵی باوکم بچمە لای پزیشکێکی ئافرەتان، ئەمە بوو دوای ئەوەی پزیشکەکە بە تەواوەتی منی پشکنی، گوتی: تۆ هیچ خەوش و عەیبێك یا نەخۆشیەکت نیە و ساغ و سەلامەتی، بەڵام پێوستە پیاوەکەت پشـکنینی بۆ بکرێت چونکە پێدەچێت گرفتەکـە لەو بێت.. دوای مانگێك وردە وردە هەوڵمدا پیاوەکەم هاندەم بچێتە لای پزیشـك و خۆی بپشکنێ، تا دواجار توانیم قەناعەتی پێ بێنم و رۆژێك چووینە لای پزیشـکێکی پسپۆر، دوای ئەنجامدانی پشکنینی پێوست دەرکەوت هۆی نەزۆکییەکە ئـەوە من نیم، بەڵام ئومێـدی چاکبوونەوەی هەبوو، هەرچەندە زۆر کەمیش بوو، بەهەر حاڵ ئیدی من ئاسوودە بووم، لە قسەو قسەڵۆك و تیروتوانجی خەڵکانی دی، بە تایبەتیش خەسووم، ئێمە نزیکەی هەشت ساڵان لەسەر قسەی مێردەکەم ئەو مەسەلەیەمان لەنێوان خۆماندا هێشـتەوە نەمانهێشت کەس پێی بزانێ، بەڵام رۆژ بە رۆژ فشـارەکانی خەسووم زیادیان دەکرد رۆژێك دیسان باسـەکەی کردەوەو لەناو قسـەکانیدا بوو کە گوتی: کوڕم ئەوە دیارە پەخشـان نەزۆکە و منداڵی نابێت و ناوی خوای لێ بێنە بـا وەچاغت روون بێت و بمێنێ، ژنێکی تر بێنەو با منداڵێکتان ببێـت، با،بە وەچاغ کوێری نەمێنیتەوە. منیش بەڕاسـتی لەو قسـەیە قڵس و توڕە بـووم، خۆم بۆ نەگیـرا بەرپەرچم دایەوە گوتی: من هیچ عەیبم نیە، کوڕەکەتان نەزۆکە و منداڵی نابێ، من ئەو ماوە دووردوورێژە قسـەم نەکردووە ئاشکرام نەکرد، گوتم با لەبەر دڵی مێردەکەم باس نەکەم تا هەسـت بەکەمی نەکات و بەسـەرخۆیدا نەشکێتەوە ، ئەو باسە نەکەیتەوە، دیارە ئەو هەشت سـاڵە ئەو نەهێنییـەی کوڕتانم لای خـۆم هەڵگرتووە قەدری نازانـی، دەبڕۆ ئەوە بزانەو ئیتر جارێکی تر ئەو باسـە لەگەڵ مندا نەکەیتەوە، ئینجا بەم شێوەیە دمکوت بوو، بەڵام لەبەر دڵی مێردەکەم بڕیارمدا تا بەسەر ئەو گرفتەی زاڵ دەبێ پشتی بگرم و لەگەڵی بم، ئەوە بوو دوای ماوەیەك چووینە دەرەوەی وڵات و پاش نزیکەی سـاڵێك نەخۆشییەکەی چاکبۆوە و نەزۆکییەکەی نەماو منیش سکم بوو، ئێستاش خاوەن دوو منداڵین.

دیـارە هۆیەکانی نەزۆکی چ لە پیاو چـش لە ژن زۆرن و حاڵەتێکیش بەپێـی جۆرەکەی هۆیەکەی چارەسـەر دەکرێت، بە قسـەی (د.غادە غەسان) کە پزیشـکی بورای ئافرەتانە لە نەخۆشخانەی گشتی شەقڵاوە، دەڵێ: هەم هۆیەکانی نەزۆکی لـە پیاو، هەمیش لە ژن، هی ئەوەیە کە چارەسـەر بکرێن و لە رووی پزیشکییەوە هیچ عەیب نیە.

ئەوەی کەعەیبە و شـورەییە لە دڵ و دەروونی ئەو کەسـانە دەچێنـێ حەقیەتـی خەڵکەکـەو نەریتـە دواکەوتووەکانی کۆمەڵگایـە، بە هەرحـاڵ هۆیەکانی نەزۆکـی زۆرن بەڵام تەنیـا ئەوانەی پەیوەندیان بە تۆو (سـپێرم)وە هەبێت، دەتوانن سـەرەکیەکانیان وەك نموونە: بێنینەوە لەوانە : یەکەم — کەمی ژمارەی سـپێرمەکان (oligospermie)، دیارە ژمارەی ئەو سـپێرمانە لە کەسێکی سروشتیدا لە هەر پەڕینێك (٢٠٠-٥٠٠) ملیۆن سپێرمە، پاشان لە پەڕینەکانی تردا کەم دەبێتەوە، ژمارەی سپێرمەکان بۆ پیتاندنی ئافرەت نابێ لە (٣٠٠) ملیۆن کەمتر بێت، ئـەم حاڵەتە کەمی ژمارەی سـپێرمەکان ئەوەیە کە لە هەر سـانتیمەترێکی سـێ جار ژمارەی سپێرمەکان لە ژمارەی سروشتی خۆی کەم دەبێتەوە بەرادەیەك ناگاتە ئەوەی بتوانێ هێلکۆکە بپیتێنێ، هۆی ئـەم حاڵەتەش زۆرە بەهوی نەخۆشـییەکانی کوێرە رژێنەکان (الغدد الصماء)و نەخۆشـی شەکرە و نەخۆشییەکانی پرۆستات و ، یان گەر ئەو کەسە زۆر خۆی دابێتەبەر تیشـکە زیان بەخشـەکان و مژادە کمیاوییە زیان بەخشەکان و..

دووەم: مردنی سپێرمەکان (Necro spermie) لەم حاڵەتە سپێرمەکان تەواو لە جولە کەوتن و ئیفلیج بوونە ، هۆی ئەمەش بەزۆری تووشبوونی پرۆستاتە بە هەوکردن و هەروەها نەمانی هەردوو مادەی(فەکتۆزی فۆسفاتاز)ە لە تۆواودا.

سـێیەمیش: نەبوونی سـپێرمە لـە ناوتـۆواودا (Azo spermie) ئەمـەش بە مانای وایە تۆواو هیچ سـپێرمی تێـدا نەبێ، هەروەها حاڵەتی لاوازی سـپێرم و کەم جوڵەیی و هۆی خۆیان هەیە.

لای ئافرەتیـش نەزۆکی دووجۆرە، لاوەکی و سـەرەتایی، نەزۆکی سـەرەتایی ئەوەیە ئافرەت لەسەرەتای ژیانی سێکسی لە سەرەتای ژیانی هاوسەرێتیدا تووشی دەبێ.

لاوەکیەکەش ئەوەیە کە ئافـرەت دوای ئەوەی منداڵێك یان دوانی دەبێ یان دوای ئەنجامدانی کرداری لەبارچوون تووشی دەبێ. جاری واش هەیە ئافرەت تووشی نەزۆکی دووبارەبوونەوە دەبـێ دوای هەر منداڵبوونێکی ، ئەگەرچی لە پێشتریشـدا هۆیەکانی پێشـتری نەزۆکیەکەشی چارەسـەرکرابێ.. بۆیە نەزۆکیش وەك هەر نەخۆشییەکی تر، هۆکار و چارەسەری هەیە و ئەوەنیە کە کەسـەکە چاك نەبێتەوە مەگەر هەندێ حاڵەتی تایبەت نەبێ، لە راستیشدا هیچ هۆیەك بۆ شەرم و شورەی لەو نەخۆشـیەدا نابینم، ئەو هەستکردن بەشەرمەش کە ئێستا هەیە پابەندی ئەو عەقڵیەتە دواکەوتوویە کە لەو کۆمەڵگایەدا هەیەو وەك میراتێك بۆ نەوەی ئێستا ماوەتەوەو بۆتە کلتوور.

ژن و مێردی نەزۆك لەبەردەم یاسادا

ئەگـەر پیاوێك نەزۆك بێت ئایا ژنەکەی دەتوانێ جیاببێتەوە هەقەکانیشـی مسۆگەر بکات؟ بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە بەڕێز دادوەر(فەریدوون عبدوڵڵا محەمەد) دادوەری باری کەسی لە هەولێـر گوتی: نەك بەم هۆیـە، بەڵکو بە زۆر هۆی دیکەش ژن دەتوانـێ داوای جیابوونەوە بکات، بەڵام بە پێی یاسـای باری کەسـی عێراقی کە لە مادەی (٤٣)دا هاتووە، ژن بۆی هەیە داوای جیابوونەوە (تفریـق) بکات ئەگەر هاتوو پیاوەکە نەزۆك بوو، یا دوای زەماوەند دووچاری نەخۆشییەك هات بەو هۆیـەوە نەزۆك کەوت و هیچ منداڵێکیشـی لەو ژنەدا نەبێت کە لە ژیاندا مابێ، لێرەدا ژنەکەش بەپێی یاسـا مافی هەیە لە پیاوەکە جیاببێتەوە و هەموو مافێکیشـی بۆ مسۆگەر بێت، چونکە ئەم نەزۆکەیـە جۆرێکە لە زیان کە بە ژنەکە دەکەوێ دەبێتە هۆی ئـەوەی ژنەکە لە مافی دایکایەتی و منداڵبوون بێ بەش بێت، ئەم مافە مافێکی پیرۆزە و یاساو شەرع باسیان لێوە کردووە: لە یاسادا ئەم جۆرە جیابوونەوەیە (الترفیق).

بە تەڵاقی (بائـن بیونە صغری)بەڵام ئەم مافەی ژن کۆت و بەندی لەسـەرە، وەك کە دەڵێ ژنەکـە هیچ منداڵێکی لەو کابرایـە نەبێ و لە ژیاندا نەمابێ، یاسـادانەری عێراقی ئەم مافـەی تەنها بە ژن داوە بە پیاوی نـەداوە، بەڵام خۆی بە شێوەیەکی گشتی ژن و پیاویش هەردووکیان نەك هەر بەهۆی نەزۆکەییـەوە بەڵکو ئەگەر بە بێ هۆش بێ، هەر لەبەرئەوەی ناتوانن بەیەکەوە بژین لەیەك جیاببنەوە.

●●●
دکتۆرێک:
نەزۆکی ژنان و پیاوان نیوە بە نیوەیە هەردوولا وەکو یەک تووشی دەبن
●●●

●●●
دادوەرێک:
ئەگەر پیاوەکە نەزۆک بوو، ژنەکە بۆی هەیە لێی جیاببێتەوە، هەموو مافێکیشی بۆ مسۆگەر دەبێت
●●●

بمبورە هیچم پێ ناکرێ جگە لە سزادانی خۆم...

دوو عاشق پێکەوە مەرگ هەڵدەبژێرن

خۆشەویستی ئەگەر پێداویستییەکی سۆزداری بێت بۆ مرۆڤ غەریزەیەکی سروشتیشە و ناکرێ بەهەر پاساوێکەوە بێت بسەپێندرێ، گەلێکن ئەوانەی لە پێناو خۆشەویستیدا قوربانییان داوە، تەنانەت کەسانێك هەبوونە گیانی خۆشیان لە پێناویدا بەخت کردووە، زۆریشن ئەو ڕێگریانەی کە دەبنە کۆسپ لە بەدیهێنانی ئەوانەی مرۆڤێکیان بەراستگۆیی خۆشدەوێت، بەتایبەتیش دابونەریتی دواکەوتووانەی کۆمەڵایەتی و پەیوەندییە کۆمەڵایەتییە تەقلیدییەکان هەر وەك لەم ڕووداوەدا، کە لێرەدا پوختەکەی دەخەینەڕوو، دابونەریتی کۆمەڵایەتی دەبێتە هۆی ئەوەی دوو دڵدار کە خۆشەویستی ڕاستەقینەی یەکتر بوونە، بۆ یەك نەبن و هەردووکیان لە پێناو پەیامەکەیان خۆیان بکەنە قوربانی و پەشیمانی و پەنجە گەستنیش بەشی ئەوانە بێت کە بوونە ڕێگریان.

دەریایەك لە ئەڤین

ماڵی (ئاڤان) تازە هاتبووە ئەو گەڕەکەی کە ماڵی (سەردار)ی لێبوو، بەو هۆیەوە (سەردار) یەك دوو جاران، کە بە بەردەم ماڵی (ئاڤان)دا ڕەتبوو، (ئاڤان) سەرنجی ڕاکێشابوو، ئەو دووانە قەدەرێك، هەر ئاوا دوور بەدووری لە یەکیان دەڕوانی و ڕۆژبەرۆژیش هەستیان دەکرد، بە هۆیەکی نادیارەوە لێکنزیك دەبنەوە و زیاتر لەیەك دەڕوانن (سەردار) چەند جارێك هەوڵیدا، باسەکەی لەگەڵ (سارا)ی خوشکی بکاتەوە، بەڵام لێی ڕانەدەدیت وترسی ئەوەی هەبوو، بەشێیوەیەك لە شێوەکان لێی تێکبدات، ئەوەبوو (ناهیدە) خوشکی (تەحسین)ی هاوڕێ و هاوپۆلی بیر کەوتەوە، هەر چۆنێك بێت، بوونە هاوڕێ کەوتنە گفتووگۆ لەسەر ئەوەی چۆن وابکرێ (ئاڤان) و (سەردار) بەیەك ئاشناببن، لەو ڕووەوە (ناهیدە) هاوکاری تەواوی خۆی نیشاندا و لە ماوەی هەفتەیەکدا (سەردار) و (ئاڤان) توانیان ئاشنایەتیان لەگەڵ یەك هەبێ و جۆرە پەیوەندییەکی سەرەتاییش دروست بکەن، لەمیانی ئەم یەکتر ناسینە (سەردار) بۆی روون بۆوە کە (ئاڤان) پۆلی شەشەمی زانستییە وەك خۆی، کچێکی قەشەنگ و ئادگار جوان و ڕەفتار باشە، خێزانی هەرووڵاش لە رووی داراییەوە، لە بارێکی مامناوەندیدا دەژین (سەردار) ئاواتی چوونە کۆلێژی دەرمانسازی دەبێ، بەڵام (ئاڤان) حەز بە چوونە کۆلێژی ئەندازە دەکات، ئەوان هەتا پۆلی شەشەم تەواو دەکەن، بە تەواوەتی دەچنە ناو دڵی یەکترەوە و خۆشەویستییەکی گەرم و گوڕ لەنێوانیاندا دروست دەبێ، وای لێ دێ ئەگەر ڕۆژی جارێك یەکتر نەبینن، ئۆقرەیان لەبەر ببڕێ، ئیدی دوای تەواوکردنی پۆلی شەش هەردووکیان لە کۆلێژی زانست وەردەگیرێن، ئەوان ئەگەرچی ئەو کۆلێژەی ئاواتیان بۆ نەهاتە دی، بەڵام زۆریش بەوە دڵ خۆش بوون کە قەدەر هەردووکیانی لەیەك کۆلێژدا کۆکردەوە، ئەوان کە لە کۆلێژ ڕۆژانە یەکتریان دەبینی، ئا لەو ماوەیەدا نەخشەی خۆیان بۆ دوا ڕۆژیان دادەڕێژن و لەسەر ئەوە ڕێکدەکەون کە سەرەتا (سەردار) بچێتە داخوازی (ئاڤان) و مارەی بکات، پاشان تا کۆلێژ تەواو دەکەن و لە فەرمانگەیەك دادەمەزرێن و دەبنە مووچە خۆر، ووردە وردە کەلوپەل و پێداویستییەکانی ماڵ بکڕن و ماڵێکی خنجیلانە پێك بهێنن، بەڵام وەك دەڵێن ئایا با هۆز بە گوێرەی خواستی کەشتی هەڵدەکا....؟

ئاشکرابوونی پەیوەندییەکە

(سەردار) باسەکەی لەگەڵ دایك و باوکی کردەوە و ئەوانیش خەریکی ئامادەباشیبوون، بەڵام هێشتا نەچووبوون بۆ داخوازی کەچی ئێوارەیەك باوکی (ئاڤان) خۆی و دوو کوڕەکەی خۆیان

دوای ئاشکرابوونی پەیوەندی نێوانییان، باوکی ئاڤان کچەکەی لە کۆلێژ دەردێنێ و بەندی دەکات

کرد بەماڵەکەیان باوکی (سەردار) کەچاوی پێ کەوتن، رووی کراوە و دڵخۆش و دەم بە پێکەنینەوە، بە گەرمی بەخێرهاتنی کردن بەڵام وەڵامی ئەوان سارد و سڕ و بێ تام بوو، باوکی (سەردار) زۆری پێ سەیر بوو، بەڵام بەسەر خۆیدا نەهێنا و بەردەوام بوو لە بەخێرهێنانیان بە هەرحاڵ دوای دانیشتنێکی چەند خولەکی، باوکی (ئاڤان) یەکسەر هاتە سەر هۆی هاتنیان بۆ ماڵی (سەردار) و بە باوکی گوت:

ئێمە ئەوە نزیکەی دووساڵێکە دراوسێی یەکترین، دراوسێش چاکەی بەسەر دراوسێیەکەی تری هەیە، بەڵام ئێوە لە جیاتی ئەوەی چاکەمان لەگەڵدا بکەن، یان هیچ نەبێ خراپەمان بەرامبەر نەکەن، کە ئێمە هیچ خراپەیەکمان بۆتان نییە، کە چی (سەردار)ی کوڕتان خەریکە دەست بۆ ناموسمان دەبات، ئێمە نەبین هەر کەسێکی تر بێ لێتانی قبوڵ نەدەکرد، کوڕەکەتان تەمبێ بکەن ، پێش ئەوەی ئێمە تەمبێی بکەین، پاش ئەو قسانە بێ خواحافیزی بەڕێکەوتن و رۆیشتن، باوکی (سەردار) سەری لەم رەفتارەیان سوڕما، ئەو ئێوارەیە کە باوك و براکانی (ئاڤان) هاتنە ماڵیان (سەردار) لە ماڵەوە نەبوو، بۆیە هەتا نەهاتەوە ماڵەوە نەیزانی بوو چ روویداوە کە هاتەوە باوکی باسەکەی لەگەڵدا کردەوە و سەرەتا تۆزێك سەر زەنشتی کرد، بەڵام کە بۆی رۆن بۆوە ئەوان کاتێك لە کافتیریای کۆلێژ دانیشتبوون و باسی مەسەلەی خوازبێنیەکەیان بەیەکەوە کردبوو، یەکێ لە براکانی (ئاڤان) کە بەڕێکەوت ئەو رۆژە هاتبووە کۆلێژەکەیان و هەردووکیانی لەسەر مێزێك بینیبوو، هاتبۆوە ماڵەوە، چی دیتبوو هێندەی دیکەشی پێوە نابوو کە بۆ باوکی گێڕابۆوە، ئیدی باوکیشی دەکەوێتە سەر (ئاڤان) و زۆری لێدەدا، بەو هۆیەوە لە کۆلێژ دەریدەهێنن باوکی (سەردار)، چەند جارێك خەڵك دەنێرێتە ماڵی باوکی (ئاڤان) بۆ داواکردنی دەستی (ئاڤان)، کەچی ئەوان رەتیان دەکەنەوە، ئەمجارە پیاوێکی ئایینی و چەند کەسێکی ریش سپی و پیاو ماقووڵ دەنێرێت، بەڵام نەك هەر پێشوازیان لێناکات بەڵکو دەریشیان دەکات، و ناهێڵێ بێنە ژوورەوەش.

دوا چارەسەر

(سەردار) شەو رۆژ لە فکری (ئاڤان) دا دەبێت و خەوو خۆراکی لێ حەرام دەبێ، نە ئاگای لەوانەکان و کۆلێژ دەمێنێت، نە ئاگای لەخۆی دەمێنێ، دوو جاریش دەچێتە سەر رێی باوکی (ئاڤان) و دەستی ماچ دەکات ، تەنیا بۆ ئەوەی بە هەڵە لێی تێنەگەن و مەبەستی بووە کە (ئاڤان) بخوازێت، بەڵام بێ سوود دەبێ (سەردار) تەواو بێ ئومێد و هیوا بڕوا دەبێ، دواجار کاغەزێکی بۆ (ئاڤان) دەنووسێ و هەوڵدەدا بەدەست (ناهیدە)ی خوشکی (تەحسین)ی هاوڕێی بیگەیەنێتە دەستی، لە نامەکەیدا تەنیا ئەوەندە دەنووسێ: (بمبوورە کە هیچم پێ ناکرێ، تەنیا ئەوەندە نەبێ سزای خۆم بدەم..).

کە نامەکە دەگاتە دەست (ئاڤان) و دەیخوێنێتەوە، دوای نیو کاتژمێر، دەنگی تەقەی گوللەیەك لە کۆڵانەکە دەزرینگێتەوە، پاش چەند خولەکێك قیژە و ناڵەی ژنان لە ماڵی (سەردار) بەرز دەبێتەوە و خەڵکی گەڕەك دەزانن کە (سەردار) خۆی کوشتووە، ئەم هەواڵە جەرگبڕە دەگاتەوە (ئاڤان) و ئەویش بەبێ دەنگی و بەبێ سرتە، دەچێتە گەرماوی ماڵەوەیان و دەبەیك نەوتیش لەگەڵ خۆیدا دەبات و بە خۆیدا دەکات ئینجا ئاگر لەخۆی بەردەدات، هەتا دایکی پێی دەزانێ ئەو دەبێتە قەرە برووت و گیانی لە دەست دەدا.

باوکی سەردار دەچێتە خوازبێنی ئاڤان و هەوڵدەدات باوکی ئاڤان رازی بکات، بەڵام سودی نابێت

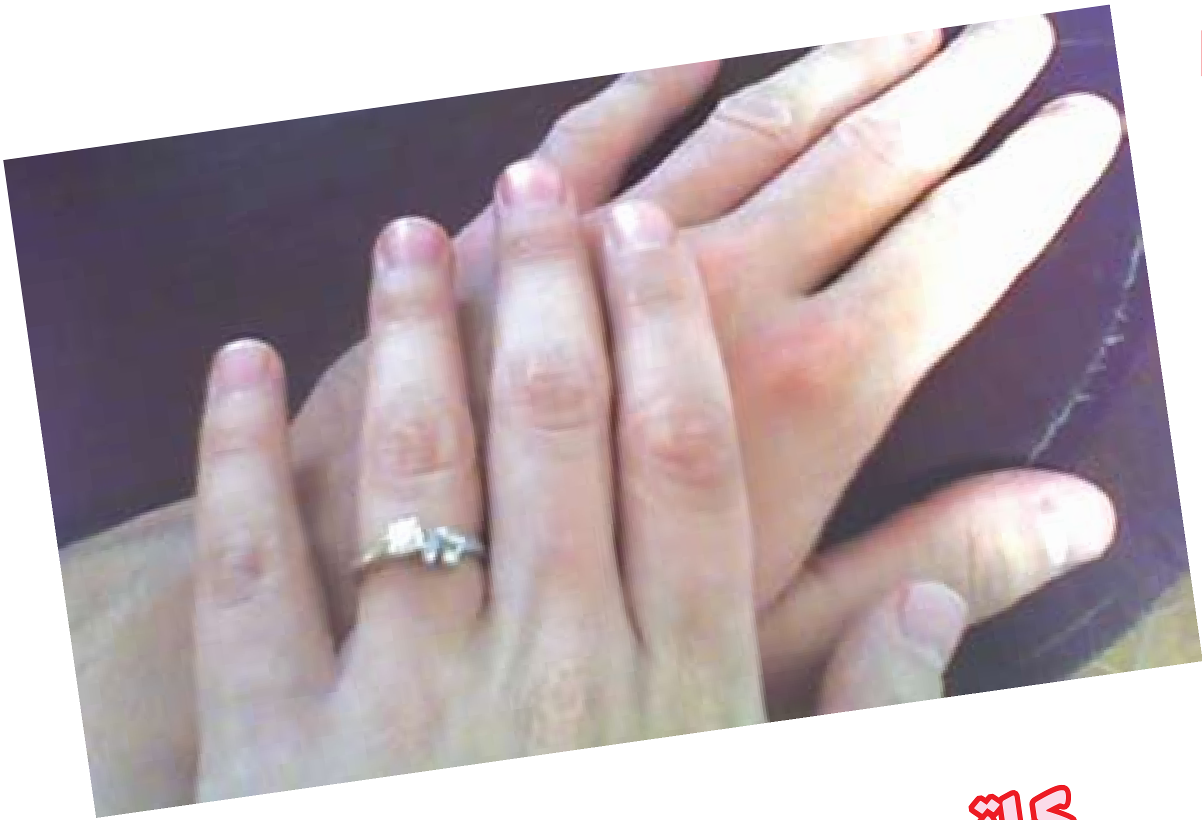

کاتی دەزگیرانی دەرفەتە بۆ لەیەکگەیشتن تا چەند کۆمەڵ ڕێی پێدەدات

■ ماوەی دەزگیرانی، بەو کاتە دەگوترێ کاتێك کوڕو کچێك دەبنە دەزگیرانی یەکتر، جا چ نیشانکرابن، یا مارەبڕی یەکترین، ساڵانی زوو، ئەو ماوەیە کورتترین ماوەبوو کە لە کۆمەڵگەی کوردەواریدا کچ و کوڕ تیایدا دەمانەوە. تەنانەت ماوەیەك بوو هیچ سوودێکی وەهاشی لێنەدەبینرا بۆ یەکتر ناسینی دوو دەزگیران، چونکە دابونەریتی ئەوسا ڕێگربوو لەوەی کچ و کوڕی دەزگیراندار بتوانن یەکتر ببینن و باشترو لە نزیکەوە یەکتر بناسن و ئاشنای یەکتر ببن.. بەڵام ئێستاکە درێژترین و بگرە گرنگترین ماوەشە کە هەر کچ و کوڕێك کە دەبنە دەزگیرانی یەکتر دەبێ پیایدا ڕەتببن، بۆ ئەوەی ئاشنایەتییەکی تەواو لە نێوانیاندا دروست ببێت، هەر لەو ماوەیەش کە زۆرجاران کچ و کوڕەکە بڕیاری وازهێنان لە یەکتر و کۆتایی هێنان بە پەیوەندییەکەیان دەدەن، یانیش بڕیاری بەردەوام بوون و ڕەزامەندی لەسەر یەکتر دەدەن.■

ئا: فایلی کۆمەڵایەتی

کەسانێك هەن لە ماوەی دەزگیرانیدا بڕیار دەدەن کە ئیدی کۆتایـــی بەو پەیوەندییە بێنن کە لەگـــەڵ بەرامبەرەکەیدا هەیانە، هۆیەکەشـــی ئەوەیە کە لەمیانی ئەو ماوەیەدا کە دەرفەتیان بۆ ڕەخســـاوە یەکتر بناســـن، بۆیان دەرکەوتووە کە بەرامبەر ئەو کەســـە نەبووە کە هیوای خواســـتووە، یا میزاج و ڕەفتارو بیرکردنەوەیان لەیەك جیاواز بووە، هەروەك خاتوو(ئەڤین ساڵح) لە ڕێگەی گێڕانەوەی ئەزموونەکەی خـــۆی دووپاتی دەکاتـــەوەو دەڵێ: من ســـێ مانگان بە دەزگیران بووم، دەزگیرانەکەم دەرچووی یەکێ لە کۆلیژەکان بوو، سەرەتا کە یەکترمان ناســـی زۆر جیاواز بوو لەگەڵ ئەوەی کە دواتر ناســـیم، ئێمـــە بەرێکەوت لە ئاهەنگێکی بووك گواســـتنەوەی ناســـیاوێکم، یەکترمان ناسی، پاش ماوەیەکـــی کورت کە هەر نزیکەی مانگێکی خایاند هاتە خوازبێنیم. لە ماوەی ئەو مانگەدا وەك کەســـێکی کراوەو ڕووناکبیرو تێگەیشـــتوو هەڵسوکەوتی لەگەڵدا دەکردم، کە من زۆر ئاســـوودە ببووم لەگەڵیدا تەنانـــەت بە نموونەی پیاوێکی تێگەیشتووم دەزانی، بەڵام کە بە دەزگیرانیکردم، وردە وردە ڕەفتاری گـــۆڕا، هەندێجار هێندە دواکەوتووانە بیری دەکردەوە، هەرگیز بڕوام نەدەکرد ئەوە ڕاســـتی بێت، بەشـــێوەیەك هەڵســـوکەوتی لەگەڵم دەکرد وەك ئەوەی من کۆیلەی ئەوبم، نەدەبوو تەلەفـــۆن بۆ کەس بکەم، نەدەبوو قســـە لەگەڵ هیچ کوڕێك بکەم تەنانەت ئەگەر خزمیشم بوایە. چوونە بازاڕ و سەردان و سەیران قەدەغە بوو، ئەوەندە فەرمانی قەدەغەکردنی بۆ دەرکردبووم، خۆم وەك بەندییەك دەبینی، تەواو لە گیانی خۆم وەڕس و بێزار بووم.. دواجار بەرگەی ئـــەو هەموو قەدەغەیەیم نەگـــرت و بە دایك و باوکمـــم گوت، مـــن ئیدی ئەو کوڕەم نـــاوێ و لەگەڵی ناگونجێم، دەمەوێ لە یـــەك جیاببینەوە هەرچەندە دایك و

باوکم هەوڵیاندا لەو بڕیارەم ساردم کەنەوە، بەڵام بێ سوود بوو من هەر لەسەر بڕیاری خۆم بووم بۆیە پێویستە ئەو ماوەیە ماوەیەکی درێژبێ و هەردوولا بۆ تێگەیشتن لە ناخی یەکتر سوودی لێوەربگرن.

ڕەزیلی و دڵپیسی

هەندێ کەس بە سروشتی خۆیان ڕەزیل و دڵپیسن، وەکو دەشڵێن تەبیعەت دەرمانی نییە، ئەو کەسانە بە هیچ شتێك ناگۆڕێن.

(هاژە ئیسماعیل) کەسێکی ڕەزیل و دڵپیسی تووش دەبێ و لە ماوەی دەزگیرانیدا بۆی دەردەکەوێت،(هاژەخان) دەڵێ: کە بە دەزگیرانکرام، کەسوکارم گوتیان با ماوەی دەزگیرانی زۆر نەکێشێ، نەوەك خەڵك قسەو قسەڵۆکان هەڵبەستن، منیش دەمگوت گرنگ کورت و درێژی ماوەکە نییە بەڵکو ئەو ماوەیە بتوانم ئەو کەسە بناسم و بزانم لەگەڵم دەگونجێ یان نا.

ئەوەبوو دوای مانگێك لە دەزگیرانیم بۆم دەرکەوت کە ئەو کابرایە چەندە ڕەزیلە ئەوەندەش دڵپیس و بە گومانە بۆیە شوکری خودام کرد کە لەو ماوەیەدا ئەو کەسەم ناسی، دەنا ئەگەر ماوەی دەزگیرانی نەبایە قەت نەمدەناسی، کە دەشیگواستمەوە، دڵنیابووم تەڵاقم وەردەگرت و لە هەڕەتی لاوێتیم دەبوومە تەڵاقدرای.

(سەفین نەزیر)وەك گەنجێك باس لە ئەزموونی خۆی دەکات و دەڵێ: ئێمە خێزانێکی عەشائیرین، بەڵام بای هێندەش لە نێوماندا ڕێگەی ئەوە دەدرێ کچ و کوڕ لە ماوەی دەزگیرانیدا تاڕادەیەکی سنووردار یەکتر ببینن، دایکم کچێکی بۆ دەستنیشانکردبووم، هەرچەندە نەمدەناسی، بەڵام هێندەیان بە شان و باڵیدا هەڵدابوو، ڕازییانکردم کە بیخوازم. کە مارەشم کرد، هەر لە سەرەتاوە بە چەند جارێك هاموشۆکردن و لەگەڵ یەکتر دانیشتن زانیم ئەو کەسە نییە کە من بە ئاواتی دەخوازم، چونکە هەرچەندە تەمەنی(١٩) ساڵانیش بوو بەڵام وەك منداڵێك بیری دەکردەوەو هەڵسوکەوتی دەکرد، بەڕاستی کەسێتییەکی پێنەگەیشتووی هەبوو، بۆیە سوپاسی خودام کرد کە لەو ماوەیەدا ناسیم و خۆم تووشی ژنهێنانێك نەکرد کە دواتر پەشیمان ببمەوە.

دەرفەتێکی زێڕین... بەڵام

(دلاوەر ئەکرەم) تەمەن (٣٠)ساڵ ئەو ماوەیە بە دەرفەتێکی زێڕین وەسف دەکاو دەڵێت: لە ڕاستییدا ماوەیەکی ئێجگار شیاوە بۆ یەکترناسین، بەڵام بەداخەوە خێزانەکان بەتایبەت ماڵە باوکی کچان ڕێگە نادەن لە مانگێك یان دوو مانگ زیاتر درێژە بکێشێ، بۆیە هەر لە سەرەتاوە کێشەی جۆراوجۆر دەبێتە میوانی بەردەوامی ژیانی هاوسەری، (دلاوەر) ئاماژەی بۆ ئەوەشدا کە جاری وا هەیە هەندێ لە کوڕان و کچان لە ماوەی دەزگیرانیدا خۆیان دەگۆڕن و بەجۆرە کەسایەتییەکی دیکەی دوور لە واقیعی خۆیان هەڵسوکەوت دەکەن بۆیە هیوای خواست کوڕو کچ گرنگی ڕاستەقینەی ئەو ماوەیە لە ڕەنگڕێژکردنی ژیانی داهاتوویان بزانن.

●●●
کوڕێک:
دەرفەتێکی زێڕینە بەڵام کۆمەڵگە ماوە بە درێژەدانی نادات
●●●

باوەری ب بۆرجا، دناڤبەرا ئاشوپە وراستیان داووندابوویە

پتریـــا رۆژنامە وگۆڤارێن مە بەرپەرێن دوماهیكێ ب تشـــتەكێ تەرفیهی وخۆش وەكـــو بهێنڤەدانەك بەرهەڤ دكەن، وپرانیا وان دڤی بەرپەری دا لیســـتەكا بورجان بەرهەڤ دكەن داكو خەلك پێڤە بهێنە گرێدان یان خۆشـــیەكێ ژێ ببینن؟ ئەڤ بۆرجە چەوا دهێنە دروســـتكرن ولســـەر چ پیڤەر دهێنە نڤیسین وخەلك چەوا باوەریێ پێ دئینن وچەوا شەنسێ خۆ تێدا دبینن؟!!

●●● پتریا نڤیسەرێن بۆرجا نە مرۆڤێن سپورن ئێكێ سادەیە ژدەف خۆ دنڤیسیت وهەر تشتەكێ دكەڤیتە بەردەڤی دبێژیت ودنڤیسیت ●●●

گەنجەكێ ٢٢ سالی ب ناڤێ رەمەزان موستەفا دبێژیت (ب دیتنا من چ راستی بۆ بۆرجا نینن، رەنگە ئەوێن تەماشەیی بۆرجا دكـــەن یان بەردەوام دخوننن تەنهـــا وەكو بهێنڤەدانەك وخۆشـــیەك پووتەی پێ ددەن) رەمـــەزان ب هیچ رەنگەكی باوەریا خۆ ب بۆرجا نائینیت ودبێژیت (من گەلەك جارا بۆرج خواندینە لێ چ راستی بۆ نینن، رەنگە هندەك جارا نێزیكی راستییێ ببن لێ گەلەك یا كێمە).

رەمەزانی دەربارەی شەنسی گۆت (شەنس تشتەكە ژدەف خـــودێ هاتیە چونكی كەس نەشـــێت چ بڕیارا بۆ دەمەكێ دی بدەت هێشـــتا ب ســـەردا نەهاتی، هەروەها شەنس لسەر كاروبارێن مرۆڤی یێن رۆژانە دمینیت، نابیت مرۆڤ تەڤلی كارەكی ببیت ونە سەركەڤیت وبێژیت من شەنس نینە، چونكی مرۆڤ نەشـــێت دهەمی كارێن خۆدا ب سەركەڤیت دێ هەر هندەك جارا شكێت)

خاتون ژیـــان دگەل بۆرجا یا گەشـــبین بوویە وهەردەم ل هیڤیا هندێ یە رۆژنامەك ب دەســـت بكەڤیت وبۆرجێ خۆ بخوونت وباوەریەكا مۆكم پێ دئینیت وبدوف ئاخفتنێن وێ ل دەمێ بۆرجا دخوونت گەلەك حەزدكەت بۆرجێن وێ بەحسی ئەڤینییێ بكەن وبۆ وێ دەزگرەكی دروست بكەن. دسەر باوەریا ژیانخانێ را بۆ بۆرجان لێ گەلەك یا بشـــەنس نینە ودبێژیت (ئەز گەلەك باوەریا ب بۆرجان دئینم وپتریا تشتێن من دروست دەردكەڤن لێ هندەك جارا ئەو تشتێن من دڤێن چێبن خەلەت دەردكەڤن، لێ من شەنس دژیانێ دا نینە خۆ بۆرجێ من ژی دبێژیتە من تو یا بێ شەنسی)

هەژار حەسەن نوح قوتابییێ زانكۆیێ ب نێرینا خۆ باوەرییێ ب بۆرجـــا نائینیـــت وب دیتنەكا ســـەرڤە سەرڤە تەماشـــە دكەت ودبێژیـــت (بۆرج تەنهـــا دەربڕینێ ژهندەك هزروبیرێن خورافی دكەن وهیچ راســـتیەك بۆ نینە واتە، ئەو كەســـێ بۆرجێ مرۆڤی دنڤیسیت دێ هندەك ئاخفتنا لسەر ئاییندێ مرۆڤی نڤیسیت وئەگەر مرۆڤ پیچەكێ مێشكێ خۆ بدەتە شولی باوەریا خۆ پێ نائینیت)

سەبارەت نڤیسینا ڤان بۆرجا هەژار دبێژیت (پتریا نڤیسەرێن بۆرجا نە مرۆڤێن بســـپورن ئێكێ سادەیە ژدەف خۆ دنڤیسیت وهەر تشتەكێ دكەڤیتە بەردەڤی دبێژیت ودنڤیسیت)

ئەیاد عەجاج گەنجەكێ ٢٤ سالی یێ ئێزدی بوویە، دڤی بیاڤی دا خۆ نەشـــارەزا دبینیت ودبێژیت (من گەلەك پێزانین دڤی بیاڤی دا نینن لێ بدیتنا من راستیەك یا بۆ ڤان بۆرجا هەی چونكی گرنگیەكا مەزن پێ دهێتە دان، دهەما دەم دا ئەز دبینم ئەو تێبینی یێن دبۆرجا دا دهێنە نڤیسین پتریا وان لسەر خەلكی دهێنە سەپاندن)

هەروەســـا ئەیادی گۆت (گەلەك جارا مرۆڤ هزردكەت بۆرج تەنها پێزانێن گشـــتی نە لسەر ژیانا مرۆڤی لێ هندەك جارا ئەڤ چەندە بەروڤاژی دبیت، وئەڤ چەندە ب ســـەرێ من بخۆ هاتیـــە، ودبیت ئەز پتریا جارا باوەریا خۆ ب بۆرجا دئینم وهەردەم دخوونم وحەژێ دكەم)

شیلان سالح ژنەكا ٥٠ سالی یە چ پووتەی نادەتە بۆرجا ودبێژیـــت هیڤی دكەم كەس باورەیا خـــۆ ب بۆرجا نەئینیت چونكی چ راســـتی بۆ نینـــە تەنها دەمەكێ زێدە ژ مرۆڤی دكوژیت)

●●● بۆرج تەنها دەربڕینێ ژهندەک هزروبیرێن خورافی دکەن وهیچ راستیەک بۆ نینە ●●●

شیلان خان پێدا دچیت ودبێژیت (ئەز بخۆ دگەنجاتیا خۆدا گەلەك یا ب شەنس بووم، دوور ژ بۆرجان من حەژ ژیانێ دكر چونكی ئەز یا ب شـــەنس بووم پتریا حەزێن خۆ من

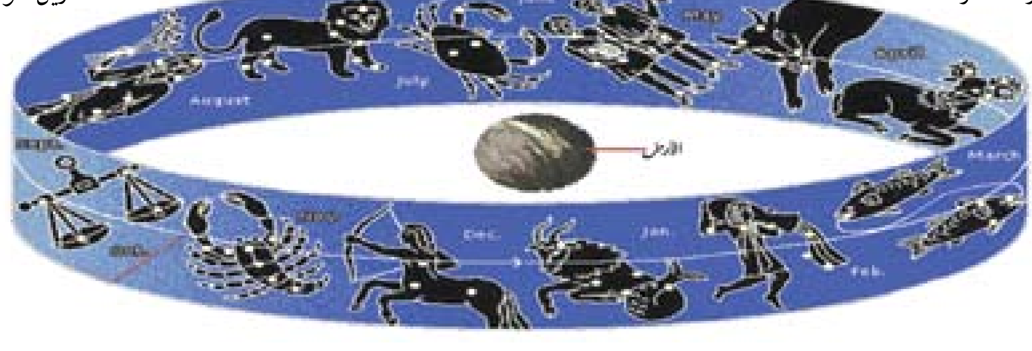

ئا: میرۆ ئەتروشی / دهۆك

بدەستڤە ئینان، هەتا ئەو کەسێ من حەژێ ژی دکر ئەم گەهشتینە ئێك ونوکە خێزانەکا بەرکەفتی پێك ئینایە)

محەمەد تەیب قوتابیەکێ دی یێ زانکۆیێ بوویە ئاخفتنا ئەیادی بەرۆڤاژی دکەت و ب ئێکجاری باوەریێ ب بۆرجا نائینیت ودبێژیت (ئەو تشتێن دبۆرجا دا دهێنە نڤیسین ١٠٠٪ وەنینە ونا هێنە سەپاندن لسە چ کەسان و چ هەبوون بۆ وان ئاخفتنا نینە، ڤێجا ئەز نزانم بۆرجێ من بتنێ یێ وەسانی یان یێن هەمی یان د وەسانە، یان ژی رەنگە ئەو کەسێن ڤان بۆرجا دنڤیسین نە شارەزا وبسپۆرن دڤی بواری دا، دهەما دەم دا هەردەمێ من گۆڤارەك خواند ئەز بۆرجێ خۆ دخوونم لێ تەنها وەکو خۆشی

ئەز چ باوەریێ پێ نائینم).

دەربارەی شەنسی محەمەدی گۆت (شەنس نە بدەستێ مرۆڤی یە تشتەکێ ژ نیشکان ڤەیە هەماتە هند دیت هات وتە هاش خۆ نە، وب دیتنا من شەنس نە لسەر دەستێ مرۆڤی یە بەلکو لسەر شارەزایا مرۆڤی بۆ ب دەرفەت وەرگرتنا دەرفەتێن گرنگە دژیانێ دا)

شڤان بیبو بهیچ رەنگەکی دگەل باوەریا بۆرجا نەبوویە وگۆت (خواندنا بۆرجا تەنها بوورینا دەمی یە کو مرۆڤی مژول دکەن، چونکی هیچ کەسەك نەشێت رێکێن ژیانا مرۆڤی دەست نیشان بکەت) دیسان بیبوی گۆت (ئەگەر بۆرج راست بن بلا جارەکێ مرنا ئێکی دیار بکەن، لێ بۆرج تەنها تشتێن ژیانا مرۆڤی یێن رۆژانە دووبارە دکەن و تەنها پێشبینیەکە بۆ تشتەکێ هێش ب سەرمرۆڤی دا نەهاتی ورەنگە جارەکێ ب سەرێ مرۆڤی بێت)

ئەحمەدمحەمەدیونسئەوگەنجێ ٢٣ سالی چ راستیا بۆ بۆرجا نا دانیت ودبێژیت (بۆرج تەنها دیتن وبۆچوونێن هندەك کەسانە ئەڤجا چ دراست بن یان خەلەت بن، ولدەڤ نڤیسەرێ وان نەیا گرنگە چونکی دێ نڤیسیت و وەشینیت ڤێجا خەلك وشانسێ خۆ، لێ هندەك جارا ئەڤ بۆرجە نێزیکی راستیا ژیانا مرۆڤی دبیت لەورا مرۆڤ هزردکەت راستیە) ئەحمەد چ باوەریێ ب شانسی ژی نا ئینیت ودبێژیت هەر تشتەکێ خودێ حەزکربیت دێ چێبیت بێی مرۆڤی حەز لسەر هەبیت یان نە)

دەریا ئەو کچا جوان ونازك بهیچ رەنگەکی دگەل نڤیسینا بۆرجا نینە ودبێژیت ئەگەر نەهێنە نڤیسین باشترە وئەو پەرێ ددەنە بۆرجا بۆ تشتەکێ زانستی تەرخان بکەن دبیت خەلکێ مە پتر مفای ژێ وەربگرن).

شێرو حازم عوسم

انی گۆت (هەتا رادەیەکی ئەم تەماشەیی بۆرجا دکەین ورەنگە هندەك جارا راستی تێدا هەنە وئەو تشت ب سەرێ مرۆڤی دهێن، لێ دهەمان کات دا من باوەری ب بۆرجا نینە وباوەریێ پێ نائینم) شێرۆ دەربارەیی شەنسی دبێژیت (دگەل هەبوونا مرۆڤی خودێ شەنسی ددەت، وشەنس نە تشتەکێ بەردەستە لێ هندەك جارا نە ب دەستێ مرۆڤی ژی یە بەس باراپتر مرۆڤ باورەیێ ب بۆرجا نەئینیت باشترە).

جوان ئەو کچا ١٨ سالی هەمی هیڤێن خۆ دئێخیتە لژێر کۆنترۆلا بۆرجا ودبێژیت (ئەز گەلەك حەژ بۆرجا دکەم وهەردەمێ من رۆژنامەك هەلگرت دێ ل دەسپێکێ بۆجێن خۆ خوینم، وئەز باوەیەکا مەزن پێ دئینم وهەمی دەما بۆ من راستییێدبێژن)

بۆ پتر زانینا وان راستییێن گۆڤار ورۆژنامە دڤیسین سەرنڤیسەرێ رۆژنامەکێ گۆت بۆرجێن مە بدەستێن بسپورەکێ شارەزا دڤی بواری دا دهێنە نڤیسین لێ دسەر هندێ را گەلەك خەلك گازندا ژمە دکەن ودبێژن بۆرجێن مە درەوا دکەن، ڤێجا کی دشێت خەلکی هەمییێ رازی بکەت وبدوف دلێ وان بۆ وان بنڤیسیت) ئێکێ دی گۆت (ئەم وەکو ستافێ گۆڤارێ بۆرجا دنڤیسین وپتریا جاران هەما ژ گۆڤارەکا دی دئینینە دەرێ بێی هزرکرن چونکی هەر درەون هەما بلا ش راستا ببنە درەو).

دەروونناسەك: بۆرج ئانکو شەنس ئەو تشتێ بۆ خاپاندنا خەلکی دهێتە ب کارئینان تەنها دەم بووررااندنە وهیچ راستی بۆ بۆرجا نینە، نەخاسم دسەر دەمێ نوکە دا کو هەر کەسەکێ حەزبکەت دێ پێنووسێ خۆ هەلگریت وبۆرجا نڤیسیت دێ بێژی یێ حزورانێ یان یاریەکێ دکەت، دیرۆکا بۆرجا گەلەك یا کەڤنە و ژکەڤندا هندەك باوەریێ پێ دئینن وهندەك باوەریێ پێ نائینن، ئەگەر ئەم ب گشتی تەماشەیی رۆژنامە وگۆڤارێن مە یێن نوکە ئەوێن بۆرجا دنڤیسن بکەین دێ بینین نڤیسەرەکێ نە بسپۆر دڤی بواری دا یا پێڤە خەریکە وب کەیفا خۆ دەزگرا بۆ خەلکی چێ دکەت وژن ومێرا ژێك ددەتە بەردان دێ بێژی ترانا بچیکانە.

پاشی گۆت (هیڤی ئەو رۆژنامە وگۆڤارێن پووتەی ب بۆرجا ددەن نڤیسینا بۆرجا بکەنە ددەستێن کەسێن شارەزا وبسپۆر دڤی بواری دا داکو خەلکێ مە ژێ نە رەڤیت وئەگەر شەرعیەتەك هەبیت داکو ژدەست نەدەت)

●●●

دەوونناسەک: درۆژنامە وگۆڤارێن مە یێن نوکە دا ئەوێن بۆرجا دنڤیسن نڤیسەرەکێ نە بسپۆر دڤی بواری دا یێ پێڤە خەریکە وب کەیفا خۆ دەزگرا

●●●

●●●

گەلەک خۆشە بۆرجێن مرۆڤی بەحسی ئەڤینیێ بکەن وبۆ مرۆڤی دەزگرەکی دروست بکەن بلا ئاشوپە ژی بیت

●●●

مامۆستا...

لە نێوان رێز و پیرۆزی جاران و واقیعی ئەمڕۆی کۆمەڵگەدا

لە رۆژگاری ئەمڕۆدا زۆر مامۆستا هەن کە گلەیی و گازاندەی ئەوە دەکەن وەك جاران کەسانێکی کۆمەڵگە وەك پێویست رێز لە مامۆستا ناگرن. تەنانەت هەندێ لە مامۆستایان گلەییان لە دایکان و باوکانیش هەیە کە منداڵەکانیان لەسەر ئەو کولتوورە پەروەردە ناکەن، کە منداڵەکانیان سەنگ و گرنگی مامۆستا بزانن و فێریان بکەن رێز گرتن لە مامۆستا نیشانەی ئەوپەڕی رەوشت بەرزی و شارستانییەتە.

مامۆستا (نیشتمان عەلی بەندی) کە مامۆستای مادەی کۆمەڵناسییە و دەرچووی کۆلیژی ئادابی زانکۆی سەلاحەدینە، لەو بڕوایە دایەنەك هەر مامۆستا هەموو مرۆڤێك شایەنی رێزلێگرتنە. بەو پێیەی کە مرۆڤە. بەڵام هەر توێژێك سەنگێکی تایبەتیشی بە گوێرەی پیشە و ئەرکەکەی هەیە، وەکو دەزانن کەس لە ئێمە بە چاوی سووك سەیری پزیشك و کاری پزیشکی ناکات، چونکە هەم زانستە کە و هەم پیشەکە، کارێکی مرۆڤانەیە و خزمەتی مرۆڤایەتی دەکات. هەروەها بەرامبەر هەموو پیشە و زانستەکانی تریش، ئەوجا چ ئەندازیاری و یاسا و دادوەدادگەری و پارێزەرایەتی، یا دەرمانسازی، بێ. تد، بەڵام باپرسین کێ ئەمانەی پێگەیاندووە چ لە قۆناغی سەرەتایی و هەتا تەواوکردنی

خوێندنی باڵا و بەدەستهێنانی بڕوانامەی بەرزیش. ئایا هەر مامۆستا نەبووە، ڕێنیشاندەر و یارمەتیدەر و پەروەردەکار بووە بۆیان. بۆیە مامۆستا هەر لە کۆنەوە سەنگێکی تایبەتی و زۆری هەبووە. بە بڕوای من ئەو میللەتەی ئەگەر ڕێز لە مامۆستاکانی بگرێ نیشانەی زیندوویەتی و شارستانیبوون و گەورەیی و ئینساندۆستی ئەو کۆمەڵگەیە دەگەیەنێ. بەداخەوە لای ئێمە مامۆستا وەکو جاران ئەو ڕێزەی لێناگیرێ. بێگومان ئەوەش لە بیرکردنەوەیەکی ناڕاست و دواکەوتووییەوە سەرچاوەی گرتووە، بۆیە دواجار دەڵێت: چەند خەفەتبارە، میللەتێك ڕێزی کەسانی پێشەنگ و فیداکارانی نەگرێ.

قوتابی (سۆلین دڵزار ئاکۆیی) کچە قوتابییەکی کۆلێژی پزیشکییە و کە داوامان لێکرد بیروڕا و سەرنجی خۆیمان بداتێ لەسەر مامۆستا، بەوپەڕی ڕاستگۆیی و سۆزەوە هاتە دوان و گوتی: مامۆستا کەسێکی بەرزە، زۆر بەرزە، قوتابی هەمیشە بە چاوی دایك و باوك تەماشای مامۆستا دەکات، ئەگەر قوتابییەکی لاسار لێرە و لەوێش هەبێ، چەقاوەسووانە لەگەڵ مامۆستا ڕەفتار بکات، ناکرێ ئەوە بە دیاردەیەکی گشتگیر دابنێین و بڵێین کە هەموو قوتابییەك بەمشێوەیە تەماشای مامۆستا دەکات، بەهەر حاڵ بەلایەنی کەمەوە من بەمجۆرە لە مەسەلەکە دەڕوانم و لەوەتەی قوتابییمە وام هەست کردووە، ئیتر نازانم ئەگەر کەسێکی تر هەبێ بە پێچەوانەی ئەو هەستەی من هەستێکی تری هەبێ.

لە کۆلێژی پەروەردە قوتابی (ژیلە عەبدوڵلا) نکۆلی لەوە نەکرد کە قوتابیان و بگرە خەڵکیش وەکو جاران بەڕێزێکی ڕەهاوە تەماشای مامۆستا ناکەن. ئەو دەڵێ: مرۆڤی بەڕێز، هەر بەڕێزە، جا مامۆستا بێ یان شتێکی تر، ئەوەش بۆ کەسایەتی ئەو مرۆڤە دەگەڕێتەوە، مامۆستا خۆی کەسێکی بەڕێزە، بەڵام خۆ هەموو مرۆڤێکیش وەك یەك نین، بەڕاستی هەندێ مامۆستا هەن ڕێز لە خۆیان ناگرن و پیشەکەشیان سووك دەکەن. من هەر بۆ نموونە پێتدەڵێم مامۆستایەك هەبوو تەمەنی لە سەرووی (٣٥) ساڵییەوە بوو، کەچی (تحرش) ی بە کچێکی هاوپۆلم دەکرد و هەر جارەی بەبیانوویەك توانجی لێدەگرت، وایلێهاتبوو، بەو کچەی دەگوت ئەگەر یەك تاقیکردنەوەش نەکەی، لەوانەی خۆم ناتکەوێنم، تا دواجار وەکو دەڵێن (تقدیم) ی کردبوو، بەڵام کچەکەش بێ منەتانە ڕەفزی دابویە، سەیر لەوە دایە ئەو مامۆستایە ژن و منداڵیشی هەبوو، ئیدی بەهۆی ئەم ڕەفتارەوە ببوە جێی قسە و قسەڵۆك و تیروتوانج لێدان. کەچی ئەو هەموو ئەو تیروتوانجانەی هەر بە خەیاڵیشدا نەدەهات.

(زانا عومەر) و (زەکەریا شێرزاد) هەردووکیان قوتابی پۆلی شەشی زانستین و باری داراییان باشە و مامۆستای تایبەتیان هەیە. ئەوان دەڵێن، ئێمە یەکێ چوار مامۆستامان هەیە، سیانیان لێ دەربچێ، کەچی ئەوانیتر، هەر زۆر مادییانە هەڵسوکەوتمان لەگەڵ دەکەن. بەلایانەوە تەنیا ئەوە گرنگە زۆرترین وانەی تایبەتیان هەبێ و زۆرترین قازانج بکەن، بۆیە بە چرکە و بە لاپەڕە مامەڵەمان لەگەڵدا دەکەن. بێگومان هەر لەگەڵ ئێمەدا وانین لەگەڵ قوتابیانی تریش وان. ئا ئەم جۆرە ڕەفتارانەیە کەوا دەکات مامۆستا ڕێزی کەمتر بێتەوە لای قوتابی، بەڵام ئەمە مانای وا نییە هەموو مامۆستایەك بەمشێوەیە بێ.

لەبارەی هۆکارەکانی گۆڕانی ڕوانگەی خەڵك بەرامبەر بە مامۆستا (عومەر محەمەد) مامۆستای سەرەتایی کە ماوەی (٣٥) ساڵە لەو بوارەدا کار دەکات دەڵێت:

لە ڕاستیدا هۆکارەکان زۆرن هەندێکی ئابوورین و هەندێکی دیکەیان پەیوەستن بە کەسایەتی و توانای مامۆستاکان و بەشێکی دیکەش بە گۆڕان لە چەمکە کۆمەڵایەتییەکان، ئەو گوتی: ئەو وەزعە ئابوورییە خراپەی کە بەهۆی گەمارۆی ئابوورییەوە لە ساڵانی ڕابردوو ڕووبەڕووی چینی مامۆستایان بۆوە، فاکتەرێکی بەهێز بوو بۆ لەدەستدانی پێگە و سەنگی ئەوان لە نێو کۆمەڵگە و دواتر ئەنجامنەدانی ئەو ئەرکە پەروەردەییەی لەسەرشانیانە وەك پێویست، مامۆستا (عومەر) باسی لەوەش کرد، کە هەندێ لە مامۆستایانیش هۆکارن و ناکرێ بەدوور بگیرێن، چونکە هەر بەپێی قسەکانی ئەو مامۆستایە، دەبێ کەسی فێرکارخودانی کەسایەتییەکی بەهێز بێ و ڕۆشنبیرییەکی فراوانی هەبێ و تەواو زاڵ بێ بەسەر ئەو بابەتە زانستییەی پێشکەشی دەکات، بەڵام بەداخەوە هەنووکە ڕێژەیەکی دیاریکراوی مامۆستایان ئەو مەرجانەیان تێدا بەدیدەکرێت، مامۆستا (عومەر) لە دوابەشی قسەکانیدا هێمای بۆ ئەوە کرد کە پەروەردەی خێزان ئەوەندە سست و لاوازە وایکردووە، زۆرێك لەو پیرۆزی و بەهایانەی کە هەبوون خەریکە لەناو دەچن لەگەڵیشیاندا ڕێزو و پیرۆزی بۆ پیشەی ماموستایەتی.

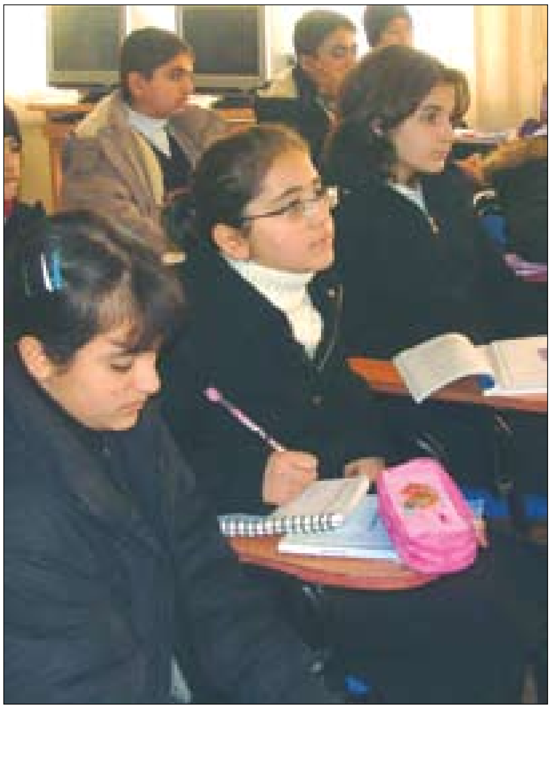

مامۆستایەک:
بەداخەوە ئێستا وەک پێویست ڕێز لە مامۆستا ناگیرێ

هۆکارەکان زۆرن هەندێکی ئابوورییە و هەندێکیش پەیوەستە بە کەسایەتی مامۆستا و پەروەردەی خێزانی

قوتابییەکی زانکۆ "مامۆستای وا هەیە لە زانکۆ (تحرش) بە کچان دەکات